Om beroende i internationella relationer

av

Bertil Dunér

UPPSALA UNIVERSITET
Avdelningen för freds- och konfliktforskning
Rapport Nr 15
December 1977

OM BEROENDE I INTERNATIONELLA RELATIONER

av

Bertil Dunér

UPPSALA UNIVERSITET
Avdelningen för freds- och konfliktforskning
Rapport Nr 15
December, 1977

ISBN: 91-506-0147-4

Digitized by the Internet Archive
in 2026

UNIV.
LEIDEN
BIBL.

https://archive.org/details/IA41548926_0015

1. Inledning

Det traditionella sättet att studera internationella relationer har ibland med en något polemisk udd beskrivits som biljardinspirerat. Många forskare sägs ha tenderat att avbilda samspelet mellan väl avgränsade, elfenbenshårda, enheter, regeringar, som enkelt reagerar på varandras rörelser på den internationella taffeln. Om en sådan bild av världen någonsin har varit särskilt porträttlik så har den i varje fall inte varit det under sistlidna decennier. Inverkan av andra enheter och förekomsten av mer diffusa relationer har ju tydligt avtecknat sig under denna tid. I såväl politisk som vetenskaplig debatt har också allt mer en betydligt vidgad utblick börjat göra sig gällande.

Ett uttryck härför är bl.a. att man vid diskussion om internationella relationer numer sällan förbigår den mer mångfacetterade hopbindning av länder som råder och som även inbegriper företags, gruppers etc. inverkan i interaktionen. Denna mer allmänna sammanvävning kan beskrivas i olika termer beroende på vilka länder och problem som för tillfället står i blickpunkten. Sålunda talas om internationalisering, beroende, integrering, ömsesidigt beroende, penetration, transnationell interaktion, imperialism, neo-kolonialism o.s.v. Den terminologiska floran är som synes ymnig och samtidigt är begreppsvärlden ofta tämligen nebulös. I varje fall finns knappast några få väldefinierade begrepp eller ansatser som diskussionen fotas på.

Ett nyckelord i sammanhanget är beroende (dependence). Det har kanske framförallt fått karakterisera u-länders bindning till i-länder. På senare år har en terminologisk släkting uppstått i uttrycket ömsesidigt beroende (inter-dependence). Detta tycks i främsta rummet ha kommit att beteckna en sammanflätning av länder vilka som helst utan särskild syftning på i- och u-länders förhållande till varandra.

Detta ordpar belyser väl två olika uppgifter som termer och begrepp av det slag vi är intresserade av kan fylla. För det första kan de användas i vetenskaplig teoribildning. De krav som då ställs på dem är precision, fruktbarhet, operationaliserbarhet etc. För det andra kan en ideologisk funktion fyllas, d.v.s. ord och begrepp ingår i politisk retorik. I det fallet behöver man inte leva upp till de nyss nämnda kraven. Tvärtom: vaghet kan förvisso många gånger visa sig vinstgivande för politiker.

Beroende och ömsesidigt beroende är uttryck som inte bara intagit en bemärkt plats i vetenskaplig diskussion. I den ideologiska debatten är deras roll lika väl hävdad och deras värdeladdning är ofta klart markerad.[1)] I denna uppsats är det emellertid enbart den vetenskapliga aspekten som intresserar.

Vår diskussion rör hur man i teoretiska termer kan uppfatta det som ovan benämndes en allmän sammanvävning av världens länder. Därvid kommer vi för enkelhetens skull att bortse ifrån alla terminologiska variationer och genomgående använda beteckningen beroende.

Det skrivna på detta område tycks bilda en voluminös massa med inte helt tydliga konturer. Avsikten är emellertid inte att här söka göra en noggrann och uttömmande inventering. Vår ambition är blott att presentera några tankar om studiet av beroende genom att redovisa egen tidigare forskning.

Framförallt är det utifrån två arbeten vi diskuterar:

- Cultural Dependence in Latin America: The Case of Colombian Advanced Education. Uppsala: Avdelningen för freds- och konfliktforskning, rapport nr 12, 1975, omredigerad utgåva 1977.
- Autonomi: skiss till teoretisk referensram och illustration av dess tillämpning. Stockholm: Utrikespolitiska institutet, forskningsrapport UI-77-3, 1977.

2. Tre perspektiv

En blick på den vetenskapliga litteraturen avslöjar att det internationella beroendet är intressant ur en mångfald synvinklar. Om man utgår ifrån de frågor som ställs ser man att dessa går tillbaka på olika sätt att koncipiera fenomenet självt. I det följande ska vi identifiera tre perspektiv därvidlag och beskriva deras allmänna teoretiska karaktär.

Värdefördelning

Det internationella systememt kan uppfattas som ett system där värden fördelas. Genom interaktion förflyttas, skapas och förstörs värden som fördelar sig på de olika enheterna, företrädesvis länder. Med värden förstås här allt det som aktas av människor. (Vi undantar det värde som kan ligga i att utöva social kontroll. Denna aspekt kommer närmast att höra hemma i den kategori nedan som nämns sist).

Det enklaste sättet att betrakta den värdefördelande funktionen är att se till interaktionen som sådan. Värdefördelandet avspeglas omedelbart och tämligen påtagligt i förhållandet mellan de komponenter som ingår i själva utbytet. Perspektivet kan emellertid vidgas. Då uppmärksammas också att utbytet på kortare eller längre sikt för med sig förvandlingar i de interagerande samhällena varigenom nya värden tillskapas och gamla går förlorade. Följaktligen innebär internationell handel mer än relationen mellan varor och tjänster (vilken t.ex.kan uttryckas i det s.k. bytesförhållandet) som köps och säljs på den internationella marknaden. Utbytet har också verkan på kortare eller längre sikt på de olika länderna. Sålunda berörs produktionens inriktning, tillväxtens karaktär, s.k. externa effekter - ja i sista hand också den sociala (klass-) skiktningen.

Forskning som kan hänföras till en sådan paradigm[2)] sysslar framför allt med studium av underutveckling, eller snarare av relationer mellan u- och i-länder. I själva verket kan den ses som en abstraktion av den utvecklingsteori som började växa fram under 1960-talet och vilken tog sin utgångspunkt i en av den traditionella u-lands-

teorins mest frapperande brister, nämligen att den senare negligerade de internationella relationernas roll eller helt enkelt postulerade att dessa var odelat välsignelsebringande för u-länderna.

Denna typ av ansats används ofta i sammanhang där den aktuella teorin yttrar sig om fördelningsprocessens karaktär och effekter. Mer precist förutsätts asymmetri så att en part hålls för mer gynnad i interaktionen än en annan part. Detta antagande reser ett fundamentalt problem av metodologisk art.[3] Vi tänker oss att asymmetri ska visas för interaktionen i stort mellan två länder. Med andra ord kommer en större del av den upptänkliga skalan av värden att beröras. Hur ska ojämlikt utbyte därvid konstateras? Ett avgörande på den punkten förefaller vara möjligt bara under mycket särskilda omständigheter. Antingen fordras asymmetri för varje enskilt värde som kan anses vara inblandat varigenom man riskfritt kan sluta att asymmetri råder för det totala utbytet; eller krävs att alla enskilda värden kan jämföras med varandra på bestämda grunder. Genom en sådan utbytbarhet kunde man föra över alla enskilda utfall på en enda värdeskala och där avläsa helhetsbilden. Det säger sig självt att ingetdera av dessa villkor torde uppfyllas i praktiken.

En del av svårigheterna kan man troligen undandra sig genom att begränsa synfältet och se till värdefördelningen bara för vissa speciella aspekter av internationell interaktion, t.ex. ekonomisk interaktion eller sidor därav såsom exempelvis direkta investeringar. Men problem torde komma att kvarstå. Även om man ägde full kunskap om samtliga verkningar av internationella investeringar - något i och för sig ytterligt svåruppnåeligt - torde en rad disparata värden beröras så att man likafullt hamnar i den situation som nyss angavs. En alternativ lösningsmetod vore möjligen att stipulativt hålla vissa värden för överordnade. Det syns dock inte troligt att detta förfaringssätt förmår komma till rätta med problemen annat än rent marginellt.

Behov

Ett andra sätt att uppfatta beroende vore att ta fasta på hur sociala enheter i ett land har behov av enheter i ett annat land.[4] Ett sådant förhållande kan manifesteras på skilda sätt. Framför allt kan det dock komma till uttryck i mer traditionellt ekonomiskt utbyte i form av handel och annat. Ömsesidigt beroende kan t.ex. definieras som den utsträckning i vilken länder förlitar sig på varandra när det gäller att få tillgång till varor och tjänster som inte utan vidare kan tillhandahållas på hemmaplan.[5] Man kan tillägga att en sådan relation ska vara svår eller dyrbar att bryta. Det intressanta skulle alltså inte vara import eller bristande självförsörjning i och för sig utan det behov som antas implicerat.

Någon form av behovsperspektiv kan vara urskiljbar i flera sammanhang. Det framträder t.ex. vid diskussion av makt när den påverkande parten kan utnyttja någon annans behov i något avseende (t.ex. av transaktionsflöden). Likaså möter man det ofta vid analys av u-länder. Inte sällan karakteriseras sådana länder genom hänvisning till något slags behov av i-landsvärlden.

En olägenhet med en ansats i dessa termer är att den kan vara långt mer problematisk att operationalisera än vad man till förstone lätt föreställer sig.[6] Hur ska behov mätas? Indikatorer på självförsörjning är inte svåra att konstruera. Det förhåller sig väl också så att en av de allra flitigast anlitade typerna av mått för att ange beroende i någon mening är utrikeshandelns volym (eller utlandsinvesteringarnas) relaterad till den nationella produktens storlek (för ekonomin som helhet eller för särskilda sektorer).[7] Ofta nog kan sådana uttryck ses som goda indikatorer på självförsörjningsgrad.

Emellertid är självförsörjningens nivå ofta ett teoretiskt mindre intressant begrepp och i alla händelser något annat än behov. Kan då mätare på det förra äga validitet också för att uppskatta det senare? Detta förefaller tveksamt. Ett exempel kan belysa detta. Skulle två länder av ungefär samma ekonomiska format (ifråga om

produktionens och handelns storlek etc.) som till fixa belopp byter personbilar mot drivmedel (och inget annat) vara lika mycket beroende av varandra - i synnerhet om det som importerar drivmedel helt saknar egna energitillgångar? Ett jakande svar skulle knappast överensstämma med hur situationen intuitivt torde evalueras.

För att mäta behov måste man rimligtvis ta hänsyn inte bara till volym på interaktion med omvärlden och på nationell produktion utan också till utrymme för att ersätta interaktionen, till preferenser och värdehierarkier hos olika befolkningskategorier, till dessa kategoriers relativa betydelse etc. De senare slagen av faktorer syns emellertid inte vara alltför lätta att väga samman med de förra och inte heller att ge mätbara uttryck.

Inverkan

Den internationella sammanflätningen kan till sist uppfattas i inverkanstermer. Uttryckt i så generella ordalag som möjligt kan man med beroende då förstå en relation mellan tvenne länder sådan att utseendet på de förändringar som inträffar i ett land - det beroende - blir en funktion av förhållanden i ett annat land. I den formuleringen kan inrymmas de mest skilda företeelser: inflationens spridning från land till land, att politiska val hålls i ett land och utfallet kommer an på hur den internationella bilden för tillfället ser ut - för att blott ge några illustrationer.[8)]

Olika aspekter av beroende i sådana termer kan urskiljas. Den troligen vanligast framtonade kommer till uttryck i det förra av de två exemplen (d.v.s. inflationsspridningen): en process i landet A bestämmer utseendet på en process i landet B varvid det senare sålunda är beroende av det förra.

Ett metodologiskt problem kan vara att hitta indikatorer av tillfredsställande validitet för sådana relationer. Det förhåller sig nämligen så, generellt sett, att man inte kan göra bruk av vissa mätbara uttryck som mycket ofta brukar anlitas för att ange hur samhällen är kopplade till varandra.[9)]

Man kan sålunda inte tillgripa vanliga mått på s.k. känslighet för att uttrycka beroende (i ekonomiskt avseende). Med det förra begreppet åsyftas vanligen förhållandet att små eller marginella förändringar i ekonomiska parametrar i det internationella systemet ger stora utslag i (ekonomiska) flöden av olika slag mellan länder - i export och import, kapitalströmmar etc. Sådant lämpar sig väl att mäta med hjälp av formler för elasticitet, marginell importbenägenhet och liknande. Dylika mätare avspeglar emellertid inte med nödvändighet att processer i olika länder influerar varandera - utan strikt sett blott att flöden mellan dem påverkas av processer. Inte heller kan man ograverat förlita sig på indikatorer som ställer ekonomiska flöden i relation till nationell produktion. Sådana mått anger inte med nödvändighet något om hur skeenden är kopplade till varandra ty strängt taget utsäger de inget alls om förändringar. Detta tillnärmelsesätt till beroende syns sålunda kräva viss metodologisk eftertänksamhet och utveckling av indikatorer.

——— o ———

Vi har nu identifierat tre sätt att fånga in den allmänna sammanvävningen av världens länder och angett vissa teoretiska egenskaper. Man kan se ansatserna som abstraktioner som i olika skepnader träder fram i litteraturen. Ehuru vi valt att här klart skilja dem åt har de många beröringspunkter i såväl teoretiskt som empiriskt avseende.[10] I praktiken får man också räkna med att de blandas med varandra. Sålunda vore det mest korrekta kanhända att uppfatta dem som en sorts idealtyper (i webersk bemärkelse).

Genom den renodling av perspektiven som gjorts har vi emellertid kunnat framhäva några problem som tycks vara förenade med att koncipiera internationellt beroende. Vår genomgång har förvisso varit schematisk men syns likväl kunna ge underlag för en arbetshypotes. Framställningen tycks ge en fingervisning om att inverkansperspektivet förmodligen är det mest hanterbara av de tre, generellt taget och om man ser dem som idealtyper. Det går inte fritt från metodologiska komplikationer. Dessa syns dock kunna lösas med viss varsamhet vilket knappast är görligt i samma mån för de inneboende och principiella mätproblemen i renodlade värdefördelnings- eller behovsansatser.

Vi ska nu ge exempel på två studier där ett tämligen renodlat inverkansperspektiv kommit till användning. Resonemanget som förs tjänar till att åskådliggöra den föregående analysen och hypotesen som den utmynnat i.

3. Två studier

I tidigare arbeten har vi kunnat belysa inverkansperspektivet i två skilda kontexter. Vi ska kortfattat redogöra för dessa studier vilka är de som nämndes å sid. 2. De kontrasterar mot varandra i framför allt tre avseenden:

Till att börja med tacklas helt skilda problemområden. I det ena fallet står autonomin i blickpunkten. Härmed åsyftas en rad frågor som berör vad man kunde kalla ett lands handlingsfrihet. Under senare år har i olika sammanhang påtalats de risker som skulle föreligga för att en allmän sammanbindning av länder skulle urholka den enskilda statens handlingsmöjligheter. En rad olika förhållanden har då framhållits.[11] Sålunda har t.ex. påpekats att stater kan söka befrämja mål som står i motsättning till varandra. Ökad interaktion gör denna motsättning mer akut och därigenom blir framgången i den enskilda statens politik vanskligare. Detta kan bottna i att den enes göranden och låtanden får en allt större roll för den andra utan att detta alls är avsett men det kan också ha att göra med att den ökade interaktionen ger allt större möjligheter att avsiktligt manipulera andras förhållanden. Problemen rör sig emellertid inte enbart om staters mer direkta relationer till varandra. Med ökad interaktion föreligger risk för att krafter slapps loss som ingen enskild stat förmår tygla. Allt detta kan tala för att de enskilda länderna går samman i gemensamma strävanden att lösa vissa frågor. Om så sker hamnar man emellertid lätt i nya autonomiproblem. För så vitt som samarbete innebär att både ge och ta riskerar den enskilda statens handlingsfrihet härigenom att ånyo bli beskuren.

I det andra fallet knyts intresset till kulturellt beroende. På den punkten har diskussionen varit mindre framträdande eller hårt när obefintlig. Under sådana omständigheter kan det vara svårt att precisera vari själva problematiken ligger. Det kan emellertid

hävdas att om kulturellt beroende vore alltför stort - i någon mening överskridande en viss gräns - så är det att se som ett hot mot den nationella kontrollen eller särarten vilket i vida kretsar torde kunna upplevas som något klart beklagligt. Därtill kan det emellertid antas att kulturellt beroende i olika sammanhang står i samband med oönskade samhällsförhållanden i övrigt (jfr. nedan) och därigenom så att säga utgör ett indirekt problem.[12)]

En analys av dessa båda problemkomplex torde ha fog för sig för de flesta typer av länder. Vi har emellertid valt att fokusera ett i-land när det gäller studiet av autonomi och i fråga om kulturellt beroende ett u-land. Denna andra skillnad har sin grund i följande övervägande:

Den internationella diskussionen om statens handlingsfrihet syns mest ha förts med tonvikten lagd på den industrialiserade världens belägenhet. Därför kan det tyckas vara rimligt att i främsta rummet lägga tonvikten vid ett i-land och i synnerhet då ett förhållandevis litet sådant där eventuella autonomiproblem får antas vara mest accentuerade. Härvid valdes Sverige som förutom att det svarar mot de nämnda utgångspunkterna också bedömdes lämpligt som undersökningsobjekt av praktiska skäl.

Vad det kulturella beroendet angår kretsar analysen kring ett u-land, Colombia. Kulturellt beroende torde i någon mån vara för handen också i den industrialiserade världen. Det skulle emellertid kunna antas att det är mindre markerat bland i-länder och därigenom inte riskerar att bli fullt ut lika problematiskt för dessa. En analys borde sålunda i första hand inriktas på den tredje världens samhällen. Colombia torde härvid utgöra ett gott val med sina allmänt sett nära i-landsförbindelser.

Det bör emellertid påpekas att även om studiet av kulturellt beroende vore särskilt påkallat för u-länders del så innebär inte det att u-landsteorin på området är väl utvecklad. Den forskning om u-länder och utveckling som har bedrivits i hägnet av någon beroendeteori är i hög grad inriktad på ekonomiska aspekter och i viss mån också på vad man kunde kalla politiska. Kulturella sidor

däremot har på det hela taget setts över axeln av beroendeteoretiker. Att så är fallet syns åtminstone i viss grad hänga på att kulturen förutsätts i någon mening vara underordnad ekonomin. Detta torde emellertid vara ett både svårgripbart och svårbelagt antagande.[13)]

Mot bakgrund av dessa skillnader i landval och problemområde är det naturligt att man i de två studierna till sist står inför helt olika metodologiska situationer. I autonomistudien gällde det att dels utarbeta en föreställningsram för hur problem av det slag som nyss antytts skulle teoretiskt kunna ringas in. Dels var ambitionen att reda ut hur denna referensram kunde tillämpas i en empirisk undersökning (av Sveriges situation). Detta skedde för två fält, nämligen säkerhetspolitik och s.k. stabiliseringspolitik.

Det bedömdes som ändamålsenligt att tackla autonomi i processtermer. Sålunda infördes begreppet autonomiförändring som nyckelkategori. Härmed åsyftades sådana förändringar i en regerings handlingsalternativ som är av någon varaktighet och som är förknippade med internationellt beroende.[14)] Med det senare avsågs ett vidsträckt inverkansperspektiv. Med denna uppläggning erhålls en bred ansats till problematiken kring handlingsfriheten som förmår täcka relevanta frågeställningar.

I den teoretiska analysen identifierades ett antal dimensioner efter vilka handlingsalternativen kunde förändras. Uppgiften i den empiriska applikationen var att formulera och precisera autonomihypoteser på de nämnda tillämpningsfälten samt att diskutera operationaliseringsmetoder och även föreslå indikatorer. Helt naturligt kom tonvikten härvid snarare att ligga på de olika förändringsdimensionerna än på beroende i sig. Det visade sig att tämligen utarbetade förslag på kvantitativa mätare kunde ges i anslutning till en mångfald hypoteser.

Studien av kulturellt beroende inriktades på Colombias förhållande till USA. Detta tedde sig mest naturligt i beaktande av de historiskt sett mycket nära relationerna på de flesta plan till just detta land. Ett flertal analysfält kunde förvisso ha valts men

undersökningen kretsade kring s.k. "advanced knowledge" p.g.a. den mindre uppmärksamhet som ägnats sådana aspekter.[15] Härvid betraktades "graduate education", "university reform" och "scientific research".

Kulturellt beroende definierades i inverkanstermer sålunda: "... as the degree and way in which what happens in, for example, a national cultural system, is determined or conditioned by external elements".[16] Uppgiften i den empiriska analysen var tvåfaldig. Dels var den att söka kartlägga eller illustrera kulturellt beroende. Dels gällde det att dra någon slutsats om huruvida ett starkt sådant var optimalt anpassat till ett (stipulerat) krav på social förändring - med avseende på relationer till omvärlden och klassrelationer i landet självt. Det bör poängteras att studien måste ses som explorativ och ambitionen sålunda ej högt uppskruvad i fråga om hypotesprövning. Detta ska ses i ljuset av den ytterst besvärliga datasituationen och de knappa medel som fanns tillgängliga för att genomföra undersökningen.[17]

Kulturellt beroende kunde i det föreliggande fallet uppfattas bl.a. som en funktion av ett lands relativt ringa kapacitet i vid bemärkelse för kulturell produktion. Beroendets omfattning kunde studeras genom att inferenser gjordes från förlitan på utländska resurser - "external reliance". Kvantitativa indikatorer på sådan förlitan kunde konstrueras. Validiteten var emellertid inte logiskt garanterad utan måste motiveras i varje särskilt fall.[18]

Undersökningens explorativa karaktär gällde inte minst diskussionen om optimal anpassning. Vi antog att icke-optimal sådan kunde föreligga på de områden som undersöktes. Vi höll oss därvid mest på ett teoretiskt plan och resonerade i deduktiva termer. Någon empirisk evidens kunde också framläggas ehuru på inga vägar i tillräcklig mängd för att ge tillfredsställande stöd åt den hypotes som stod i blickpunkten. Analysens resultat kunde under sådana omständigheter i mycket ses som ett argument för värdet av fortsatt forskning om de anpassningsproblem som är förbundna med kulturellt beroende. Det tycktes uppenbart att sådan forskning skulle kretsa kring empirisk "konfirmering" snarare än teoretisk förfining.[19]

Härmed sätter vi punkt för redogörelsen för de två studierna. Vi har fokuserat hur de kontrasterar mot varandra. Av vår framställning torde ha framgått att inverkansperspektivet givit en god utgångspunkt för analys i båda fallen. Samtidigt syns det emellertid som om de två andra ansatserna, åtminstone i en renodlad form, vore mindre ändamålsenliga. Sålunda kan det hävdas att ett behovsperspektiv ter sig väl begränsat om man vill konstruera en referensram för autonomianalys[20] och väljer man ett värdefördelningsperspektiv för samma syfte tycks man komma att hamna helt vid sidan om de problemkomplex som är intressanta.

Vad gäller kulturellt beroende skulle det rimligen erbjuda oerhörda teoretiska svårigheter att se de kulturella aspekterna som en fråga om (asymmetrisk) värdefördelning.[21] I all synnerhet gäller detta för relationer mellan i- och u-länder där ett regelrätt utbyte sällan förekommer utan den kulturella interaktionen i hög grad utgör en enkelriktad ström av budskap från de förra till de senare. Bortsett härifrån ställer man sig tveksam till utsikterna att på nöjaktigt sätt kunna definiera de relevanta värden som skulle bilda underlag för bedömning av asymmetri.

Likaledes ter det sig teoretiskt tvivelaktigt att uppfatta kulturellt beroende i behovstermer. En företeelse som intuitivt sett borde föras hit är t.ex.förhållandet att en nations språk eller musikliv tar emot impulser utifrån vilka bestämmer dess utveckling. Sådana fenomen representerar beroende i inverkanstermer men torde inte meningsfullt kunna förknippas med behov.[22]

4. Konklusion

I det föregående har vi resonerat kring olika sätt att koncipiera en allmän sammanvävning av världens länder, beroende. Vi urskilde och belyste egenskaper hos tre perspektiv därvidlag. Analysen ledde fram till en arbetshypotes med innebörden att det s.k. inverkansperspektivet förmodligen är det metodologiskt mest hanterbara av de tre - generellt taget och om man ser dem som idealtyper. Vi redogjorde så för två olikartade studier där ett tämligen odelat inverkansperspektiv visade sig förtjänstfullt. Resone-

manget visade sig också ligga i linje med arbetshypotesen i så motto som de övrigas lämplighet samtidigt kunde dras i tvivesmål. Vi vill dock betona att bärigheten hos denna hypotes kan avgöras först efter en undersökning av både ett annat slag och en annan omfattning än vad som här presterats.

I den mån som man emellertid finner stöd för hypotesen syns en viktig implikation förtjäna att uttalas. Den mest ändamålsenliga utgångspunkten när man studerar internationellt beroende vore i allmänhet att ge inverkansperspektivet en så stark framtoning som möjligt.

Summary

Three ways of conceptualizing dependence in international relations are discussed. Dependence may refer to value-allocation, need or influence in a general sense. Some methodological complications that are implied in these approaches are brought to the fore. As a working-hypothesis it is assumed that dependence in terms of influence is the most managable one.

Two studies in which the latter perspective dominates are accounted for. These are on the one hand an analysis of cultural dependence in Colombian advanced education and on the other hand a study of autonomy in relation to (small) industrial countries. It turned out that the influence-perspective is most valuable in these contexts whereas the other two approaches probably would be less applicable. In order to confirm the working-hypothesis, however, it would require a far more thorough-going analysis than is done in this paper.

Noter

1. Det förra har t.ex.inte sällan kommit att förknippas med en negativt framtonad hopkoppling medan ömsesidigt beroende merendels framträder i positiv dager - inte minst hos nordamerikanska statsmän. Jfr. t.ex.följande uttalande av förre utrikesministern Kissinger: "The world's nations can struggle in national or ideological contention - or they can acknowledge their interdependence and act out of a sense of community. The United States has chosen the path of cooperation". The Department of State Bulletin, Vol. 74 (1976), No 1907, s. 37.

2. Den finns beskriven bl.a.i Dunér 1974 - dock i något andra termer än här. En studie i denna anda utgör också Dunér 1972.

3. Jfr. Dunér 1974, s. 5.

4. Se Dunér 1977a, kap. 2.

5. På motsvarande sätt kan behov av avsättning på andras marknader definieras.

6. Jfr. Dunér 1977a, s. 175 f.

7. Genom att addera, subtrahera och dividera dessa komponenter kan en mängfald olika mätt fås. Det enklaste är Handel/BNP.

8. Se Dunér 1977a, kap. 2.

9. Jfr. Ibid., s. 175 och passim.

10. Detta har vi tidigare berört, bl.a. i ibid., s. 20 f och i Dunér 1974, s. 10 f.

11. Jfr. Dunér 1977a, kap.1.

12. Jfr. Dunér 1977 avsn. 1:5.

13. Jfr. Ibid., avsn. 1:1 och 1:3.

14. Dunér 1977a, s. 47.

15. Jfr. Dunér 1977, avsn. 1:2

16. Ibid., s. 9.

17. Ibid., avsn. 2:2 - 2:4.

18. Ibid., avsn. 2:2 och kap. 3 ff.
Inverkansperspektivet till trots tycks här också skymta ett resonemang i behovstermer. Detta gäller ifråga om studiens utgångspunkt - en stiliserad modell över beroendets upphov (framställd i ibid., kap. 1). Den senare aspekten intar dock en undanskymd plats i den empiriska analysen. Validiteten hos indikatorer på "external reliance" åsyftar sålunda inte dessas roll som mätare av behov i någon mening utan på funktion som mätare av kulturellt beroende. I huvudsak uttrycker studien sålunda ett inverkansperspektiv.

19. Ibid., kap. 6 och spec. s. 81.

20. Dunér 1977a, kap. 2.

21. Jfr. Dunér 1974, s. 12.

22. Jfr. Dunér 1977a, s. 20 f.

Referenser

The Department of State Bulletin, Vol. 74 (1976), No 1917.

Dunér, B., Struktur och utveckling - en studie över det interamerikanska systemet. Uppsala: Avdelningen för freds- och konfliktforskning, rapport nr 5, 1972.

Dunér, B., Approaches to Dependency: Some Theoretical Notes. Uppsala: Avdelningen för freds- och konfliktforskning, rapport nr 10, 1974.

Dunér, B., Cultural Dependence in Latin America: The Case of Colombian Advanced Education. Uppsala: Avdelningen för freds- och konfliktforskning, rapport nr 12, 1975, omredigerad utgåva 1977 (benämnd: Dunér 1977).

Dunér, B., Autonomi: skiss till teoretisk referensram och illustration av dess tillämpning. Stockholm: Utrikespolitiska institutet, forskningsrapport UI-77-3, 1977 (benämnd: Dunér 1977a).

AVDELNINGEN FÖR FREDS- OCH KONFLIKTFORSKNING
UPPSALA UNIVERSITET

DEPARTMENT OF PEACE AND CONFLICT RESEARCH
UPPSALA UNIVERSITY

PUBLIKATIONER PUBLICATIONS

Publikationer kan beställas från:
Publications can be ordered from:

Avdelningen för freds- och konfliktforskning
Uppsala universitet
Box 278
751 05 UPPSALA

018 / 13 56 77

Gatuadress: Kungsgatan 37, Uppsala

Böcker - Books

Wallensteen, P., Ekonomiska sanktioner, Stockholm 1971

Kleberg, O., - Lagerkvist, M., Ekonomi och politik i Europa, Stockholm 1972

Wallensteen, P., Structure and War: On International Relations, 1920 - 1968, Stockholm, 1973

Är svensk neutralitet möjlig? Nio bidrag till en svensk fredspolitik, Stockholm 1977

Speciella utgåvor - Special editions'

PAX nr 2/1974, specialnummer om fredsforskning

Report of the 6th Nordic Conference on Peace and Conflict Research, Rättvik, Sweden, June 1974

Forskningsrapporter på svenska - Research Reports in Swedish

1. Dunér B., Begreppet struktur, 1971, 70 s, skr 4:-

2. Wallensteen, P., Imperialism och interaktion: Två sätt att studera handel i internationella relationer, 1971, 17 s, skr 4:-

4. Frensborg, O., Demonstrationer: En skiss till en analysmodell, 1972, 58 s, skr 6:-

5. Dunér, B., Struktur och utveckling. En studie över det interamerikanska systemet, 1972 (slut - out of stock)

6. Häll, S., Nobels fredspris: En studie i internationella politiska belöningar, 1972, 29 s, skr 5:-

7. Kleberg, O., Wallensteen, P., Sveriges svar på Norges nej, 1973, (slut - out of stock), EEC, Norden och FINS, 1973, (slut - out of stock)

8. Åkerlund, A., Om utvecklingsplanering i Afrika, 1973, 85 s, skr 5:-

9. Frensborg, O., U-landsaktivism och studentrevolt. Berättelsen om Kungsträdgårdsaktionen, 1973, 33 s, skr 5:-

10. Fredén, L., Gäss och krig: Några kritiska reflexioner övre Konrad Lorenz' "Aggression", 1974, 25 s, skr 5:-

11. Martelius, K.A., Tankar om fred: Några fredsidéer hos Kant, Russell och Galtung, 1975, 18 s, skr 5:-

12. Jonsson, G., Vem kontrollerar oljan i Mellanöstern? 1976, 54 s, skr 6:-

13. Hammarström, M., Kissinger som fredsteoretiker, 1976, 12 s, skr 3:-

14. Abrahamson, L., Fred och rättvisa. De svenska partiernas syn på den nya ekonomiska världsordningen och på avspänningspolitiken, 1977 75 s, skr 10:-

15. Dunér, B., Om beroende i internationella relationer, 1977, ca 15 s, skr 5:-

Forskningsrapporter på engelska - Research Reports in English

1. Wallensteen, P., International Sanctions; Theory and Practice, 1969, 123 p., Sw Crs 10:-

2. Höglund, B., Concepts of Conflict, 1969, 42 p. Sw Crs 8:-

3. Frensborg, O., - Höglund, B., Non-Military Means of Struggle: Some Explorative Studies, 1968, 94 p., Sw Crs 10:-

4. Wallensteen, P.,- Vesa, U., - Väyrynen, R., The Nordic System: Structure and Change, 1920 - 1970, 1973, 123 p., Sw Crs 8:-

5. Wallensteen, P., Dealing with the Devil. Five African States and South Africa, 1971, 15 p., Sw Crs 3:-

6. Höglund, B., Social Structures and Forms of Struggle, 1972, 23 p., Sw Crs 5:-

7. Dunér, B., Cultural Dimensions of Dependency; The Interamerican System, 1973, 18 p., Sw Crs 5:-

8. Häll, S., Who is the Establishment Peacenik? A Study of Nobel Peace Prize Recipients, 1973, 11p., Sw Crs 3:-

9. Wirmark, B., The Buddhists in Vietnam; An Alternative View of the War, 1974, 38 p., Sw Crs 5:- (slut-out of stock)

10. Dunér, B., Approaches to Dependency: Some Theoretical Remarks, 1974, 16 p., Sw Crs 3:-

11. Pikas, A., On Peace Education: The Concepts of Positive Peace Meets Educational Necessities, 1974, 10 p., Sw Crs 3:-

12. Dunér, B., Cultural Dependency in Latin America. The Case of Colombian Advanced Education, 1975, 100 p., Sw Crs 10:- , **revised edition 1977**

13. Winai-Ström, G., Socio-Economic Structure and Authorities in Lesotho, Southern Africa, 1975, 14 p., Sw Crs 5:-

14. Winai-Ström, G., Opinions of Ruling and Exiled leaders of Lesotho, the Enclave of South Africa: Interviews, 1976, Sw Crs 5:-

15. Wallensteen, P., Scarce Goods as Political Weapons: The case of food, 1976, 39 p., Sw Crs 8:-

16. Wallensteen, P., Interpreting East-West Relations: Aspects of Post-Cold War Europe, 1976, 19 p., Sw Crs 5:-

17. Studies on South African Imperialism, Part I, 1977, 103 p., Sw Crs 10:-

18. Studies on South African Imperialism, Part II, 1977, 101p, Sw Crs 10:-

Fredsforskning - Analys och Debatt - Peace Research: Analysis and Debate

1. Civilmotstånd i Tjeckoslovakien - militära slutsatser i Sverige, Kritisk dossier om en utredning, 1970, 13 s (slut - out of stock)
2. Uppdragsforskning och radikal samhällskritik av projektgruppen för icke-militärära kampformer, 1972, 24 s, skr 5:-
3. Wallensteen, P., Fredsforskning, 1973, omarb. uppl., 1975, 11 s, skr 3:-
4. Hammarström, M., Perspektiv på fred - en introduktion till freds-forskning, 1973, 52 s, skr 5:-
5. Hedlund, H., Norborg., Theoretical Primitiveness about Primitive Belligerence A Critique of Wright, Broch and Galtung, 1973, 8 s, skr 3:-
6. Wallensteen, P., Three Days in Helsinki and Then?, 1975, 7 s, skr 5:-
7. Joenniemi, P., En omprövning av de svenska utrikespolitiska doktrinerna: från ett minimalt till ett maximalt fredsbegrepp, 1975, 21 s, skr 7:-
8. Rajic, L. Våld och film, 1977, 14 s, skr 3:-
9. Documents on Colonialist Export from South Africa to South America, 1977, 61 s, skr 7.
10. Wallensteen, P., Kleberg, O., Abrahammsson, L., Ekonomisk kris och orsaker av-spänning. Nya förusättningar för Sveriges utrikes-politik, 1977, 37 s.